

Doğalgaz oturumunda 'sağlıklı fiyat' vurgusu

VI. Enerji Yönetimi ve Politikaları Çalıştayı'nın doğalgaz piyasası oturumunda sektör temsilcileri, piyasada oluşan ve kamu müdahalesinin bulunmadığı sağlıklı fiyat beklentisi ile serbestleşmeye duyulan gereksinimi öne çıkardı. Türkiye'de bir doğalgaz ticaret merkezinin kurulması da oturuma damga vuran konular arasındaydı.

(Emre Ertürk / Müge Birden – 11.5.2017) Çalıştay'ın ilk oturumu, EPDK Doğalgaz Piyasası Dairesi Başkanı Dr. Hasan Alma'nın yönettiği doğalgaz oturumu oldu. EPDK'nın doğalgaz piyasasına ilişkin düzenlemeleri ile ilgili bilgiler vererek sözlerine başlayan Dr. Hasan Alma, piyasanın beklentilerini dikkate aldıklarını ve düzenlemeleri bu yönde hayata geçirmek üzere çaba sarf ettiklerini söyledi. 2001 yılında yürürlüğe giren 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun revize gereksinimin elzem olduğuna dikkat çeken Dr. Alma, "Bu kanun artık zorlayarak çalıştırılıyor" diyerek bu ihtiyaca vurgu yaptı.

EPDK olarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yürütülen kanun değişikliği çalışmalarına görüş bildirdiklerini

Soldan sağa: Zeyno Elbaşı, Rıdvan Uçar, Dilek Özlem Altınyay, Dr. Hasan Alma, Ercüment Duman, Işık Deniz, M.Cem Önal

söyleyen Dr. Alma, kısa açıklamasını şöyle sürdürdü:

"Bakanlığa bildirdiğimiz ilk görüşte, doğalgaz ithalatının serbest bırakılması başta olmak üzere önerilerimiz sunduk. Şu anda Bakanlığa sunacağımız

maddelerin yazımı üzerinde çalışıyoruz. Bu hususa, orada da yer vereceğiz."

Doğalgaz piyasasında arz, talep ve fiyat dinamiklerinin geleceğinin tartışıldığı oturumda, ilk sözü GAZBİR Demek Müdürü M. Cem Önal aldı.

"222 yeni ilçe için 3.5 milyar TL yeni yatırım yapılacak"

Türkiye doğalgaz piyasası ve dağıtım sektörü ile ilgili önemli bilgileri sunumunda paylaşan Önal, 2016 yılında tüketilen 45.9 milyar m³ doğalgazın 11.5 milyar m³'lük kısmının konut tüketimlerinden oluştuğunu söyledi.

Türkiye genelinde faaliyet gösteren 69 doğalgaz dağıtım şirketinin 12.5 milyon aboneye hizmet verdiği söyleyen Cem Önal, doğalgaz kullanan abonelerin 69 ilde 338 adet ilçeye yayıldığı bilgisini verdi.

2019 yılı sonuna kadar 199 yeni ilçenin doğalgaza kavuşması sürecinin başladığına dikkat çeken Önal, uzun vadede planlanan 222 yeni ilçe için toplam 3.5 milyar TL yeni yatırım yapılacağını kaydetti. Önal, 2017 yılından itibaren bölge genişlemeleriyle iki yıl içerisinde 1 milyar USD yatırım yapılacağını da sözlerine ekledi.

2016 yılında konut tüketimlerinin bir önceki yıla göre %5'lik artış ile 11.56 milyar m³'e ulaştığını söyleyen Cem Önal, 2020 yılı için konut abonesi

sayısını 16.7 milyon olarak beklidiklerini belirtti.

Cem Önal, şebeke uzunluğu bağlamında doğalgaz sektörünün %6 ile Türkiye doğalgaz piyasasının üzerinde bir büyüme kaydettiğini de ifade etti.

M. Cem Önal

“Yeni tarife döneminde EPDK’nın yatırım yükümlülüklerimizi daha fazla dikkat almasını umuyoruz”

Doğalgaz dağıtım sektörünün deneyimli isimlerinden Enerya Enerji Genel Müdür Yardımcısı Işık Deniş, doğalgazın ilçelere yaygınlaştırılması sürecine, dağıtım şirketleri perspektifinden dikkat çekici yorumlarla katkıda bulundu.

2017 yılı içerisinde yaklaşık 100 ilçeye doğalgaz götürüleceğini belirterek sözlerine başlayan Işık Deniş, Enerya Enerji olarak bu projelerden ilkinin geçen yıl Erzincan’ın Üzümlü ilçesinde hayata geçirdiklerini söyledi. 4 bin nüfuslu ilçeye CNG formunda gaz arzı sağlayarak bir ilke imza attıklarını söyleyen Deniş, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Erzincan’ın Üzümlü ilçesine CNG ile doğalgaz arzı sağlayarak sektörün önünü açtık. Peki niye böyle yaptık? Çünkü Üzümlü 4 bin nüfuslu bir ilçe ve Ukrayna’dan gelen Ahıska Türkleri’nin ikamet ettiği bir yer. Ahıska Türkleri’nin doğalgazdan başka yakıt kültürleri bulunmuyor. Bizim de önümüzde 3-4 ay gibi bir süre olduğu için CNG’yi tercih ettik.”

“2017 yılında 5 ilçeye LNG ile doğalgaz arzı sağlayacağız”

Işık Deniş, desteklediklerini vurgulayarak, ilçelere doğalgazın yaygınlaştırılmasının dağıtım şirketleri üzerinde ciddi bir yatırım yükü oluşturduğunu söyledi. 2017 yılında bu yönde yeni projeleri olduğuna değinen Deniş, bu kapsamda 5 yeni ilçeye LNG

ile doğalgaz tedarik edeceklerini söyledi. Deniş, açıklamalarını şöyle sürdürdü:

“2017 yılında LNG ile doğalgaz arzı sağlayacağımız ilçelerden biri 5 bin, bir diğeri de 6 bin üç yüz nüfuslu. Bir diğeri ise 10 bin nüfuslu bir ilçemiz. Bu kadar az nüfusu olan ilçelere doğalgaz götürülmesine gerek var mı sorusunun cevabını iyi tartışmamız lazım. Çünkü, çoğu zaman ekonomik olmayan bu yatırımlar, dağıtım şirketlerinin üzerinde ciddi bir yatırım baskısı oluşturuyor.

Erzincan’da yaptığımız yatırımın abone başına maliyeti 1,000 m³ için 30 TL civarında. Daha önce Erzincan’da örneğin bir abone 1,000 m³ için gaz bedeli hariç 100 TL öderken, şimdi 130 TL ödeyecek. Diğer ilçelerde de tarife bu şekilde artıyor. Aboneler faturalarını sürekli kontrol ediyor; birim fiyat değişimlerinde bizle temasa geçiyorlar; açıklama istiyorlar.”

İlçelerde doğalgazın yaygınlaştırılması sürecinde dönüşüm sektörünün de önemli olduğuna değinen Işık Deniş; “Bu ilçelerde bir de dönüşüm yapılması gerekecek. Evlerin dönüşüme uygun olması, dönüşüm için yeterli firma açılması ve bu firmaların uygun fiyatlı ve kaliteli hizmet vermesi gerekecek.” dedi.

İlçelere CNG ve LNG formunda doğalgaz arzı için fiyatı dövize endeksli ithal malzemelerin ağırlıklı kullanıldığını belirten Deniş, geçen yıl Üzümlü’de yaptıkları yatırımın maliyetinin, bugünkü kurla neredeyse iki katına yükseldiğini söyledi.

Dağıtım sektörünün yeni bir tarife döneminin eşliğinde olduğunu belirterek sözlerine devam eden Işık Deniş; “Bu yatırım yükümlülüğünü dikkate alarak EPDK’nın bizi rahatlatmasını umuyoruz.” dedi.

Işık Deniş

“BOTAŞ ayrıştırsa bizler daha fazla risk alabileceğiz”

İzmirgaz Genel Müdür Yardımcısı Ercüment Duman, konuşmasında dağıtım şirketlerinin içinde bulunduğu yatırım yoğun döneme dikkat çekti.

Ercüment Duman şu açıklamalarda bulundu:

“Dağıtım şirketleri belirli bir miktarda kar elde ediyor ama bu karlar doğrudan yatırıma aktarılıyor. Oysa yatırım yapabilecek şekilde kazanç elde ederek yatırıma pay ayırmak daha olumlu olurdu. Türkiye’de 5-6 milyar m³ civarında doğalgaz dağıtım şirketleri eliyle küçük ve orta ölçekli serbest tüketicilere satılıyor. Bu tüketicilerin başka bir tedarikçiye ulaşma durumları yok. Bu segment, tedarik piyasasına entegre olursa, piyasada derinlik artar. Bunun için de BOTAŞ’ın ayrıştırılması gerek. BOTAŞ ayrıştırsa bizler daha fazla risk alabileceğiz. Şu anda piyasadaki risk dağıtımına katkımız sınırlı.”

“Piyasalar için hedef doğru fiyatlı gaz olmalı”

BP Doğalgaz Pazarlama Müdürü Zeyno Elbaşı, genel piyasa yapılarındaki değişim ve dönüşümlerle ilgili önemli bilgiler içeren konuşmasında, öngörülebilir piyasa ve doğru fiyat oluşumuna vurgu yaptı.

Zeyno Elbaşı, öngörülebilir piyasa ve arz güvenliğinin çok önemli iki kavram olduğunu ve arz güvenliğinin ancak öngörülebilir piyasa ile sağlanabileceği için bu kavramların birbirleriyle entegre

olduğunu söyledi.

Avrupa’da doğalgazın yaklaşık %70’inin doğalgaz ticaret merkezlerinde (hub) fiyatlandırıldığını kaydeden Elbaşı, bu ülkelerin bunu nasıl gerçekleştirdiğinin ortaya konulmasıyla, Türkiye’nin de yol haritasını belirleyebileceğini söyledi.

Herhangi bir ülkede doğalgaz ticaret merkezi kurulduğunda doğalgaz fiyatlarının ucuzlayacağı yönünde bir algı

olduğuna dikkat çeken Elbaşı, bu sorunun cevabının belirsiz olduğunu ve bunun arz ve talebe göre belirlendiğini kaydetti. Elbaşı sözlerini “piyasalar için hedef doğru fiyatlı gaz olmalı” diyerek sonlandırdı.

Zeyno Elbaşı

“Transit ülke değil, doğalgaz ticaret merkezine sahip ülke olmalıyız”

Doğalgaz oturumunda ikinci sunumu ise PETFORM Yönetim Kurulu Üyesi ve Gaz Grubu Başkanı Rıdvan Uçar yaptı. Uçar, ilgi çekici ve akıcı

Rıdvan Uçar

üslubuyla gerçekleştirdiği sunumunda, Türkiye’de kurulması öngörülen doğalgaz ticaret merkezi için gerekli adımları ve bu adımların Türkiye’ye kazanımlarını irdeledi.

Sözlerine, konuya ilişkin ilk sunumu 2014 yılında İEÜ’nin konferans salonunda yaptığını hatırlatarak başlayan Uçar, o seneki sunumunda Türkiye’nin günlük doğalgaz pık talebinin 2020 yılında 300 mcm seviyesine çıkacağından bahisle, ülkenin 400 mcm günlük giriş kapasitesine sahip olması gerektiğini söylediğini belirtti. Uçar, sözlerine şöyle devam etti.

“Aslında bugün 2014 yılındaki sunumumu çok az değişiklikle sanık yeniymiş gibi yapabilirim. Çünkü piyasada çok az şey değişti. Sadece LNG yatırımlarını arttırarak FSRU’yu keşfettik, ayrıca doğalgaz depolama yatırımlarına başladık. Fakat daha çok şey yapılabilir...”

Türkiye doğalgaz piyasası ile ilgili önerilerini küresel piyasalardaki durumla kıyaslayarak sunumuna devam eden

Rıdvan Uçar, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Öncelikle rasyonel arz ve talep projeksiyonu yaparak, uzun dönemli elektrik ve doğalgaz ulusal stratejisini oluşturmalıyız. Bunun ardından da liberal, serbest piyasa yapısı oluşturarak hedeflenen rekabetçi piyasa yapısına doğru gitmeliyiz.”

Dünyanın ilk borsasının MS 3.YY’da Kütahya Çavdarhisar’da kurulduğunu söyleyen Uçar, alüminyumdan fındığa, kahveden çičeğe kadar emtiaların hep liberal ülkelerde fiyatlandırıldığını vurguladı. Uçar, Türkiye’nin de doğalgaz ticaret merkezi olabilmesi için liberal piyasa yapısını tesis etmesi gerektiğini ifade etti.

Doğalgaz fiyatlarıyla da ilgili önemli tespitler yapan PETFORM Gaz Grubu Başkanı Uçar, Avrupa’nın en ucuz doğalgazının Türkiye’de satıldığını hatırlatarak; “GSMH’lanna baktığımızda, zengin ülkelerin pahalı gaz, görece fakir ülkelerin ise ucuz doğalgaz sattığını görüyoruz. Bu tablo, çarpıklığı net bir şekilde ortaya koyuyor.” dedi.

“2026 yılına kadar Türkiye’nin toplamda 42 milyar m³ hacimli 6 kontratı sona erecek”

Konfor sıcaklığını 1 santigrat derece

düşürmenin, günlük talebi 8 mcm düşürdüğüne dikkat çeken Uçar, kışın, doğalgaz arzının talebi karşılamadığı dönemlerde gaz fiyatlarının ucuz olması nedeniyle kafelerde dış mekanların ısıtılmasını da ağır bir şekilde eleştirdi.

Rıdvan Uçar, Türkiye doğalgaz piyasasının bugünkü handikaplarını ise şöyle sıraladı:

- Devletin güçlü oyuncu olması,
- Sübvansiyonun varlığı,
- Bağımsız şebeke operatörünün olmaması,
- İthalatın serbest olmaması,
- Sınırlı esneklik
- Doğalgaz tüketim kültürünün zayıflığı

Rıdvan Uçar, Türkiye’nin önümüzdeki dört senenin sonunda, 2021 yılından itibaren kontratların sona erdiği bir dönem başladığına dikkat çekerek, 2026 yılına kadar Türkiye’nin toplamda 42 milyar m³ hacimli 6 kontratının sona erdiğini söyleyerek, doğalgaz ticaret merkezi için atılacak adımların gecikmeden atılması gerektiğini vurguladı.

Rıdvan Uçar, sunumunun sonunda serbest olmayan bir pazar yapısıyla transit ülke olan Türkiye senaryosu ile serbest piyasa yapısına erişmiş, doğalgaz ticaret merkezi olan Türkiye senaryosunu karşılaştırdı.

“Piyasa dinamiklerindeki hızlı değişim kontrat yapılarını da değiştirdi”

TOTAL’in Doğalgaz, Elektrik, Yenilenebilir Enerji Türkiye Temsilcisi Dilek Özlem Altınyay, konuşmasında küresel enerji ve doğalgaz trendlerini değerlendirdi.

2014 yılında brent petrol fiyatının hızlı düşüşünün, doğalgaz fiyatlarını da düşürdüğünü söyleyen Altınyay, o dönemde üretici şirketleri yeni sahaları işletmeye almış olmaları nedeniyle arz fazlasının oluştuğunu ve piyasa dinamiklerinin değiştiğini söyledi.

Piyasaların artık eskisi gibi izole olmadığını ve herhangi bir piyasadaki gelişmenin diğerlerini de etkilediğini

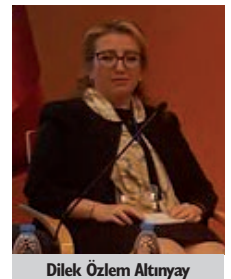
söyleyen Dilek Özlem Altınyay, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Bu dönemde ABD ve Avustralya’da yeni LNG tesisleri devreye girmeye başladı. Bunların etkisiyle 2020 yılında çok daha farklı bir piyasa yapısı olacak. Shale gaz rezervlerinin bugüne kadar sadece %10’unun üretilmesi de yine shale gazın gelecekte önemli bir unsur olacağını gösteriyor.”

Piyasa dinamiklerindeki çok hızlı değişimin kontrat yapılarını da değiştirdiğini söyleyen Altınyay, 2000’lerin başında 20 tane LNG alan ülke varken, bugün 35 tane LNG alıcısı ülke olduğunu

kaydetti. Altınyay, kolay ve hızlı olması nedeniyle FSRU yatırımlarının da çok yaygınlaşmaya başladığına dikkat çekti.

Konuşmasının son bölümüne “fiyatlarda düşüş döneminin sonuna geldik gibi...” şeklindeki öngörüsünü ifade ederek başlayan Altınyay, açılan kuyu sayısının belirgin şekilde azaldığını ve talebin, üretimle aynı oranda artmadığını belirtti.

Dilek Özlem Altınyay